

СЕКЦІЯ 4 РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 347.763

Бойко Є.О.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова***Журавська А.Є.***студент
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова*

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ

Стаття присвячена комплексному дослідженню принципів формування та функціонування регіональних транспортно-логістичних систем. Визначено напрями формування партнерських відносин у регіональній транспортно-логістичній системі. Акцентовується увага на питанні функціонально-організаційної структури транспортно-логістичного центру регіону.

Ключові слова: логістика, транспортно-логістична система, регіон, регіональний розвиток, принципи логістики, транспортна інфраструктура, логістична компанія.

Бойко Е.А., Журавская А.Е. ПРИНЦИПЫ ФОРМИРОВАНИЯ И ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ РЕГИОНАЛЬНЫХ ТРАНСПОРТНО-ЛОГИСТИЧЕСКИХ СИСТЕМ

Статья посвящена комплексному исследованию принципов формирования и функционирования региональных транспортно-логистических систем. Определены направления формирования партнерских отношений в региональной транспортно-логистической системе. Акцентируется внимание на вопросе функционально-организационной структуры транспортно-логистического центра региона.

Ключевые слова: логистика, транспортно-логистическая система, регион, региональное развитие, принципы логистики, транспортная инфраструктура, логистическая компания.

Boiko E.O., Zhuravskaya A.E. PRINCIPLES OF FORMATION AND OPERATION OF REGIONAL TRANSPORT LOGISTICS SYSTEMS

The article is devoted to complex research principles of formation and functioning of regional transport and logistics systems. Directions forming partnerships in regional transport and logistics system. Attention is focused on the issue of functional and organizational structure of the transport and logistics center in the region.

Keywords: logistics, transport and logistics system, region, regional development, principles of logistics, transportation infrastructure, logistics company.

Постановка проблеми. У сучасних наукових дослідженнях все більше уваги приділяється формуванню якісних регіональних транспортно-логістичних систем, функціонування яких забезпечує надання повного комплексу транспортних послуг, включаючи мультимодальні перевезення, розробку логістичних схем перевезення вантажів, страхування, забезпечення безпеки перевезень.

Дослідження принципів формування та функціонування регіональних транспортно-логістичних систем представляє значний науковий і практичний інтерес у зв'язку із ринковою трансформацією національної економіки, а також динамічного включення України в міжнародні економічні зв'язки та загальноєвропейську економічну інтеграцію. Динамічне поширення процесів глобалізації світової економіки та лібералізації ринків робить все більш актуальним питання розвитку регіональних транспортно-логістичних систем. Все це зумовлює актуальність проблеми принципів формування та функціонування регіональних транспортно-логістичних систем.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Суттєвий вклад у вирішення проблеми розвитку транспортних систем та логістики внесли ряд як вітчизняних,

так і зарубіжних вчених. Серед них слід виділити роботи В.В. Багінова, В.В. Брагінського, Ю.В. Соболева, В.Л. Дикань, О.Г. Дейнека, І.М. Писаревського, Л.О. Позднякової, І.В. Крупиці, І.О. Іртищеві, О.М. Потапенко, В.І. Перебийніс, О.В. Перебийніс, О.М. Полякової, Е.М. Лібанової, М.А. Хвесикка та інших. Проте недостатньо висвітленими залишаються питання принципів формування та функціонування регіональних транспортно-логістичних систем.

Формування цілей статті. Метою статті є теоретичне обґрунтування принципів формування і функціонування регіональних транспортно-логістичних систем, та вироблення пропозицій спрямованих на формування партнерських відносин між виробниками та споживачами продукції за допомогою гнучкої системи взаємодії різних видів транспорту.

Виклад основного матеріалу досліджень. Одним із найважливіших факторів розвитку та конкурентоспроможності регіону є функціонування транспортно-логістичних систем, які забезпечують взаємодію всіх учасників транспортного (перевізного) процесу з метою надання споживачам комплексних послуг по перевезенням та досягнення цілісного розвитку транспортно-логістичної інфраструктури регіону.

Згідно з досвідом розвинутих країн використання логістичних систем дає змогу зменшити загальні логістичні витрати майже на 12-35%, транспортні витрати на 7-20%, витрати на навантажувально-розвантажувальні роботи та збереження матеріального потоку на 15-30%, а також прискорити швидкість обігу матеріальних ресурсів на 20-40% та скоротити їх запаси на 50-200%. Усе це свідчить про те, що одним із важливих факторів економічного зростання є формування інтегрованих транспортно-логістичних систем, що охоплюють окремі країни та регіони [2].

Воснові функціонування регіональних транспортно-логістичної системи В.І. Перебийніс [6; 7] вважає, що мають знаходитися принципи раціональності, емерджентності, системності, ієрархії, формалізації, інтеграції, обліку, оптимізації, стійкості та адаптації та інші.

Принцип раціональності полягає у виборі раціонального варіанту транспортно-логістичної системи. Завдяки реалізації цього принципу досягається оптимізація окремих елементів, зокрема і всієї логістичної системи в цілому. Здійснюється це шляхом оптимізації управлінських рішень, оптимізації окремих завдань і планів, розподілу ресурсів, запасів тощо.

Принцип емерджентності (цілісності) передбачає функціонування транспортно-логістичної системи як цілісної системи, що виконує задану цільову функцію. При цьому важливо враховувати, що збільшення розмірів підприємства, його багатфункціональність зумовлює ускладнення його діяльності. При цьому збільшується кількість логістичних ланок і ланцюгів, що мають властивості, які не завжди співпадають з властивостями всього підприємства як транспортно-логістичної системи. Внаслідок цього зростає ймовірність неспівпадання локальних оптимумів цілей окремих логістичних ланцюгів із загальним оптимумом цілі транспортно-логістичної системи підприємства. Як варіант, реалізація цього принципу може зумовлювати зменшення ефективності дії логістичних ланцюгів окремих виробництв з метою забезпечення максимальної ефективності транспортно-логістичної системи всього підприємства.

Принцип системності обумовлює функціонування підприємства, з одного боку, як транспортно-логістичної системи, а з іншого боку – як підсистеми, що входить до транспортно-логістичної системи регіону (адміністративного району, області), галузі (промисловості, сільського господарства тощо). Як транспортно-логістична система підприємство складається з окремих підсистем: транспортно-логістичних підсистем окремих структурних виробничих галузей. Реалізація цього принципу зводиться до формування єдиної потокової лінії, яка є основою аграрної транспортно-виробничо-складської системи, узгодженості параметрів матеріальних та супутніх їм інформаційних і фінансових потоків, інших характеристик аграрного підприємства (зокрема, уніфікація документації, узгодження періодичності звітності тощо).

Принцип ієрархії. У багаторівневих транспортно-логістичних системах відносини між окремими рівнями повинні характеризуватися впорядкованістю їх взаємин, що обумовлюється їх ієрархією. Оскільки кожен рівень транспортно-логістичної системи володіє певною автономією (у межах внутрішньовиробничого розрахунку, що діє на підприємстві), то ієрархічна структура транспортно-логістичної системи відносно жорстка, тобто має можливість повної само-реалізації.

Принцип формалізації передбачає формалізацію якісних і кількісних характеристик, що характе-

ризують діяльність транспортно-логістичних систем підприємств.

Принцип інтеграції. Властивості інтеграції окремих елементів транспортно-логістичних систем підприємств виявляються в набутті особливих властивостей, які дозволяють одержати внаслідок їх сукупної дії синергичний ефект, як ефект суміщених дій. Так, синергичний ефект властивий для ряду поточних ліній, де суміщуються функції транспортування та обробки предмета праці, зокрема, для транспортно-розподільчих і транспортно-збиральних процесів.

Принцип обліку передбачає врахування сукупних витрат у межах усього логістичного ланцюга – від закупівель матеріально-технічних ресурсів до реалізації аграрної продукції включно.

Принцип оптимізації передбачає функціонування транспортно-логістичної системи та її підсистем за критерієм мінімуму сукупних логістичних витрат.

Реалізація принципу стійкості транспортно-логістичної системи дозволяє їй функціонувати з мінімальними відхиленнями від норми в умовах біфуркаційного впливу зовнішнього середовища.

Принцип адаптації транспортно-логістичної системи до зміни зовнішнього та внутрішнього середовища реалізується шляхом прийняття відповідних управлінських рішень і корекції функціонування окремих підсистем.

Принцип раціонального розміщення виробництва передбачає усебічне врахування економічних, демографічних, соціальних та екологічних передумов та факторів розміщення продуктивних сил. Його реалізація передбачає наближення матеріаломістких, енергомістких, водомістких виробництв до джерел відповідної сировини, палива та енергії, водних ресурсів; наближення виробництв низько транспортабельної продукції до місць її споживання; уникнення зустрічних перевезень однотипної продукції, сировини й палива з одного регіону в інший.

Принцип гуманізації всіх функцій та технологічних рішень у регіоні. Передбачає формування еколого-забезпечувального типу господарства в регіоні, раціональна оптимізація товарно-матеріальних та трудових потоків регіону.

Принцип відкритості регіональної економіки. Регіон, як правило, є відкритою системою, більш залежною від зовнішніх чинників, ніж національна економіка, частиною якої він є. Тому ефективне управління економікою регіону повинне передбачати наявність економічних зв'язків та економічних потоків останнього з іншими регіонами та країнами, що утворюють його оточення.

Принцип взаємозв'язку відкритості та потенціалу регіону. Рівень внутрішньої та зовнішньої відкритості регіону визначають його соціально-економічний потенціал, забезпеченість факторами виробництва, розміри території, галузева структура економіки регіону, чисельність населення та його платоспроможний попит, місткість регіонального ринку. Обсяг та структура економічних потоків регіону не повинні порушувати цілісність регіональної системи, а бути оптимальними з погляду нарощування виробничого потенціалу та забезпечення його певного рівня його закритості для конкурентів.

Принцип конкурентних переваг регіону. Диференціація регіонів є наслідком їх різної динамічної конкурентоспроможності. Зміна конкурентних переваг регіону залежить від того, наскільки швидко та гнучко регіональні системи реагують на зміну внутрішнього та зовнішнього попиту, пристосовуються до нових умов та чинників економічного зростання. Основою

економічного зростання регіонів є здатність суб'єктів господарювання регіонів продукувати інновації.

Функціонування транспортно-логістичного центру регіону обумовлюється його функціональним складом. Так, до складу транспортно-логістичного центру регіону повинні входити:

- транспортна компанія, що безпосередньо виконуватиме перевезення вантажів;
- логістична компанія, діяльність якої в рамках центру буде спрямована на забезпечення надання послуг з організації перевезень, складського обслуговування, виконання навантажувально-розвантажувальних робіт, тощо;
- ремонтно-сервісне підприємство, що забезпечуватиме технічне обслуговування та ремонт рухомого складу транспорту в повному обсязі та з необхідним рівнем якості;
- експедиторська компанія, яка в рамках центру надаватиме послуги з документального оформлення та митного супроводження перевезень, забезпечення збереження вантажів у процесі виконання перевезень;
- страхова компанія, що забезпечуватиме страховий захист матеріальних інтересів вантажовідправників і вантажоотримувачів у вигляді повного чи часткового відшкодування заподіяної в процесі перевезення вантажів шкоди [3].

Транспортно-логістична система (ТЛС) складається з наступних підсистем (рис.1):

- транспортно-постачальницької (ТПП);
- транспортно-технологічної (ТТП);
- транспортно-збутової (ТЗП).

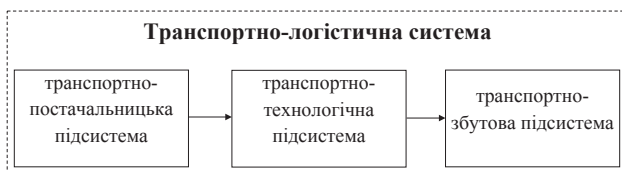

Рис. 1. Структурна схема транспортно-логістичної системи

Джерело: [7]

Рис. 2. Напрямки формування партнерських відносин у регіональній транспортно-логістичній системі

Джерело: [1]

Розвиток регіональної транспортно-логістичної системи спрямований на формування партнерських відносин між виробниками та споживачами продукції за допомогою гнучкої системи взаємодії різних видів транспорту (рис. 2).

З метою організації ефективного транспортно-логістичного обслуговування вантажних перевезень на основі взаємодії різних видів транспорту; впровадження сучасних транспортних, логістичних і інформаційних технологій з організації перевізного процесу; залучення міжнародних транспортних потоків; розвитку зовнішньоторговельних і міжрегіональних зв'язків; підвищення конкурентоспроможності українських транспортно-логістичних підприємств на ринку транспортно-логістичних послуг та виходячи з його функціонального складу транспортно-логістичний центр регіону повинен мати структуру, що наведено на рисунку 3.

Діяльність підсистем транспортно-логістичної системи повинна бути орієнтована на кінцеві результати (обсяги реалізації продукції, одержання прибутку). З цією метою на підприємстві слід мати відповідну систему оцінки діяльності підрозділів та систему їх мотивації.

Організаційне проектування транспортно-логістичної системи – це процес вибору та обґрунтування характеристик системи, що відповідають її меті та завданням.

Порядок підготовки організаційного проекту транспортно-логістичної системи наступний:

- опрацювання концепції (загальних принципів) організації транспортно-логістичної системи;
- визначення обсягів і номенклатури вантажів, термінів і віддалей їх транспортування, шляхових умов;
- обґрунтування організаційної структури аграрної транспортно-логістичної системи та структури управління нею;
- визначення функцій і завдань посадових осіб транспортно-логістичної системи;
- обґрунтування організаційно-економічного механізму взаємодії структурних елементів транспортно-логістичної системи;
- обґрунтування системи мотивації праці персоналу транспортно-логістичної системи;

– оцінка економічної ефективності організації проекту створення транспортно-логістичної системи [7].

Кожна з функціональних складових регіональної транспортно-логістичної системи у свою чергу матиме певні організаційні складові, що відповідатимуть змісту покладених на неї функцій. Ефективне формування транспортно-логістичного центру регіону забезпечить комплексне обслуговування з наданням повного набору логістичних послуг: навантаження-розвантаження вантажів; комплектація партій вантажів; сортування, обробка та відправка вантажів різними партіями; митне супроводження й інформаційне забезпечення перевезень як у межах регіону, так і внутрішньодержавному чи міжнародному сполученнях.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави констатувати, що в основі ефективного формування та

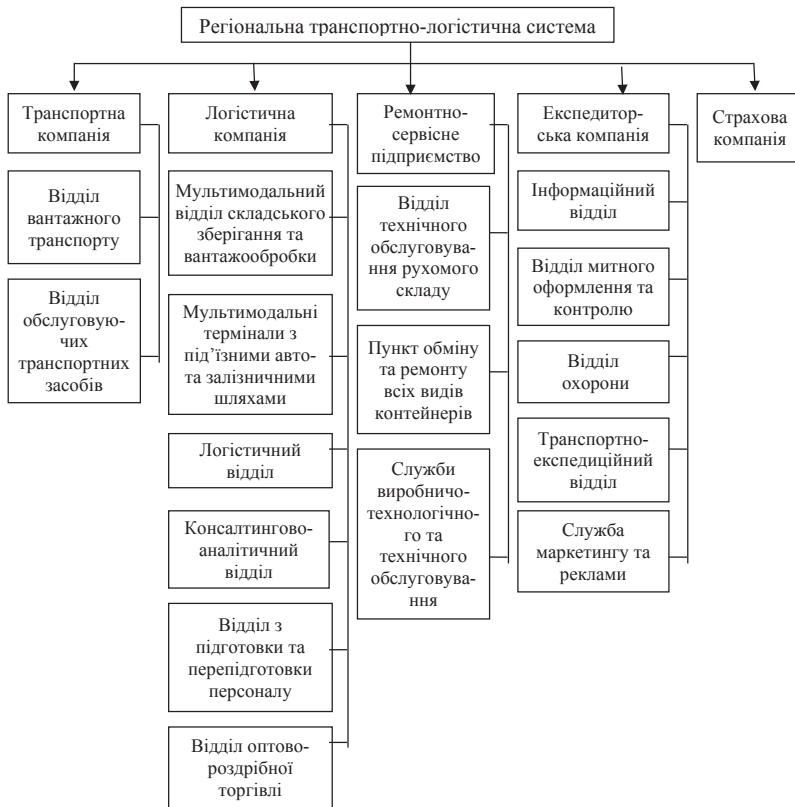

Рис. 3. Розширена функціонально-організаційна структура транспортно-логістичного центру регіону

Джерело: [8]

функціонування регіональних транспортно-логістичних систем мають знаходитися принципи (раціональності, емерджентності, ієрархії, формалізації, інтеграції, системності, обліку, оптимізації, стійкості та адаптації та ін.), які інтегрують вітчизняний транспортний комплекс у міжнародні транспортно-логістичні системи шляхом забезпечення їх ефективної взаємодії; задовольняють потреби споживачів транспортно-логістичних послуг за рахунок гармонізації їх інтересів з інтересами всіх учасників транспортно-розподільчого процесу; сприяють реалізації ефективної транспортної політики на основі раціо-

нального розподілу інвестиційних коштів держави та приватного сектору; створюють гнучку тарифну політику на різних видах транспорту з метою збільшення транзитних вантажних потоків через територію України на основі формування оптимальних схем доставки вантажу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Багінова В.В. Перспективні напрями розвитку регіональної транспортно-логістичної системи [Текст] / В.В. Багінова, А.І. Николаєва // Вісник СНУ ім. В. Даля. – 2010. – № 5(147). – Частина 2. – С. 223-226.
- Брагинський В.В. Розвиток транспортно-логістичної системи як форма реалізації транзитного потенціалу України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Braginskiy.pdf>.
- Єдина транспортна система: навчальний посібник [Текст] / [Соболев Ю.В., Дикань В.Л., Дейнека О.Г., Писаревський І.М., Позднякова Л.О.]. – Харків: ООО «Олант», 2002. – 288 с.
- Іртищева І.О. Крупіца І.В. Управління інституційними змінами в умовах соціалізації національної економіки / І.О. Іртищева, І.В. Крупіца // Миколаїв: НУК ім. адмірала Макарова, 2014. – 172 с.
- Іртищева І.О. Потапенко О.М. Інфраструктура регіонального розвитку: регіональний аспект / І.О. Іртищева, О.М. Потапенко // Стратегія інноваційного розвитку економіки: бізнес, наука, освіта. Матеріали III міжнар. наук-практ. конф., 6-9 квіт. 2011 р., Харків – С. 104-107.
- Перебийніс О.В. Особливості формування і функціонування аграрних транспортно-логістичних систем // Ринок послуг комплексних транспортних систем та прикладні проблеми логістики: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. – К.: Автоекспо, 2002. – С. 210-213.
- Перебийніс В.І., Перебийніс О.В. Транспортно-логістичні системи підприємств: формування та функціонування: Монографія – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2005. – 207 с.
- Полякова О.М. Методологічні основи формування і розвитку мережі регіональних логістичних центрів в Україні [Текст] / О.М. Полякова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 30. – С. 28-33.
- Соціальна економіка: національна доповідь / за ред. акад. НАН України Е.М. Лібанової, акад. НААН України М.А. Хвесика. – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2014. – 776 с.